

PSYCHOLOGIE VAN KLEINE GROEPEN VOLGENS BION

Jonckheere Lieven

28/11/2005

achtergrond Winfred Bion

- psychoanalyticus, volgeling van Melanie Klein (kinderanalyse)
- psychiater leger GB (cfr Janis ook in US!)
basis voor inzicht in groepen in periode 1943-1952 (WO II)

probleem = neurosen bij soldaten

- als soldaat
 - cfr oorlogsneurosen Freud WO I
 - variant WO II
 - minder fysieke klachten
 - vooral laag moreel, oorlogsmoe, cynische houding tegenover job
maar ook en vooral de zogenaamde plantrekkers (*dullards*)
- als patiënt
 - algemene apathie en verwaarlozing van zichzelf en de
gemeenschappelijke verblijven
 - niet alleen de patiënten maar ook de verpleging vallen de psychiater
voortdurend lastig met 'administratieve problemen'

aanpak Bion:

- uitgangspunten:
 - neurose = gemeenschappelijke vijand = *disability of the community*
 - individuele psychologie = sociale psychologie – individueel gedrag kan
niet op zich bekeken worden
 - organisatieproblemen (administratie, management) = projectie van
intra-individuele neurotische problemen en interpersoonlijke problemen
- aanpakken vijand/neurose via twee soorten groepen
 - iedereen in een werkgroep (taakgericht)
 - dagelijkse parade ... wordt geleidelijk therapeutische groep
(mensgericht)

therapeutisch groep

- vanuit dagelijkse parade ontstaan (discipline als therapie)
- Bion gedraagt zich niet zoals groep van een leider verwacht
- groep reageert met verveling, *apathy, desultory conversation* (onsamenhangend, VA)
- Bion interpreteert de groep als een geheel, als een individu
geen interpretatie op het niveau van de afzonderlijke individuen
- die interpretatie doet in die chaotische groep twee niveaus, twee 'werkwijzen' verschijnen
 - *work group* – cfr *Ich* (Ik) van het individu
 - *basic assumption group* – cfr *Es* (driften) van het individu
- *basic assumption group* aangepakt via *specialised work groups* – cfr *Überich* (Boven-Ik) van het individu

work group

- naar het model van de organisatie volgens McDougall
 - in contact met realiteit
 - organisatie en ontwikkeling/groei van het individu én de groep
 - open systeem dat elementen van de buitenwereld moet verwerken en daardoor zelf verandert
 - cfr Ik van het individu
- bepaalt welke *basic assumption* zal primeren – doordat hij bepaalde *basic assumptions* onderdrukt

drie typische *basic assumption groups*

onuitgesproken, onbewuste veronderstelling aan de basis van de groep
(cfr fantasme Kets de Vries)

niet van de orde van het 'doel', maar van de orde van de 'oorzaak'

1. dependency

- leden
 - stellen zich onmondig op, infantiliseren zichzelf: "ik kan niets" (= oraal type)
 - idealisering van een of ander object/idee (bv Bijbel/verleden) & weghouden van de realiteit = antiwetenschappelijk
 - leider
 - garandeert overleving, zelfbehoud
 - geeft voedsel (materieel/spiritueel cfr "wie van mij eet etc")
 - geeft bescherming
 - almachtig & alwetend, hij weet en doet alles in plaats van de leden
 - realiseert alles *by magic*
 - cyclische terugkeer
 - leider faalt om die illusie op te houden
 - vijandige reactie tov leider
 - meest pathologische groepslid wordt nieuwe leider
 - die faalt meteen
 - daartegen probeert men dan de oude leider terug te installeren
- voortdurende oscillatie tussen die twee leidertypes – stopt wanneer
- voldoende nieuwe leden zijn binnen gehaald
 - groep wordt opgesplitst in twee nieuwe groepen
 - populistische groep: makkelijk lid worden – dogmatisch & exoterisch
 - elite: zeer moeilijk lid worden – esoterisch

2. pairing

- leden
 - luisteren allemaal aandachtig naar conversatie tussen twee leden die elkaar zitten te verleiden, die seksuele verhouding hebben
 - doel/opdracht van die twee = nieuwe leider verwekken = Messias
 - besef daarvan zowel bij die groepsleden als bij dat koppel
- leider
 - Messias die moet verlossen van angsten
 - Nooit aanwezig
 - Hij is er nog niet – wordt verwacht
 - altijd te laat herkend – nadat men hem heeft gekruisigd leidt dan tot opsplitsing groep – cfr Joden (schuld niet ingezien) / Christenen (schuld ingezien)

3. fight/flight

- leden
 - actie centraal
 - slechts twee tegengestelde vormen van actie: *fight/flight*
 - projectie van interne gevaren in de buitenwereld = paranoia
- leider
 - de enige die dat gevaar herkennen – belichaamt dus de paranoïa
 - weet en zegt wat groep moet doen bij gevaar = suggestieve kracht van het woord van de leider
 - voor de rest wordt niet gehoord wat hij zegt (leider dus volledig gemaakt door groep) – hij moet altijd zeggen dat er 'buiten' gevaar dreigt

specialised workgroups

- zorgen voor de neutralisering van de *basic assumption* van de groep door die symbolisch te bevredigen
- werkt therapeutisch:
 - slechts daardoor kan de groep effectief worden als *work group*, kan de *workgroup* zijn werk doen
 - daardoor worden ook de afzonderlijke leden geactiveerd (remmingen opgegeven)
- naar het model van wat reeds gebeurt in maatschappij als geheel
 - kerk houdt zich bezig met *dependency* behoeften
 - leger houdt zich bezig met *fight/flight* behoeften
 - aristocratie/vorstenhuizen houdt zich bezig met *pairing* behoeftenaltijd gevaar dat deze *groups/institutes* die bepaalde *basic assumption* ook in het reële gaan bevredigen – het is dus een hele kunst om die bevrediging symbolisch te houden